

7. Леонова М. В. Сучасна українська літературна мова. Морфологія: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1983. 264 с.
8. Плющ М. Я. Категорії суб'єкта і об'єкта в структурі простого речення. Київ: Вища школа, 1986. 175 с.
9. Русанівський В. М. Дієслово. *Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови: Морфологія: підручник.* Київ: 1993. С. 157–242.
10. Русанівський В. М. Порівняльно-типологічна характеристика дієслівного стану в сучасних слов'янських літературних мовах. Київ: Наукова думка, 1968. 37 с.
11. Русанівський В. М. Структура українського дієслова. Київ: Наукова думка, 1971. 315 с.
12. Сулима О. Складений іменний присудок у науковому стилі. *Українська мова.* 2010. № 4. С. 22–29.

Дарина Лазарчук
(м. Вінниця)

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ НА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРИКОРДОННОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Мовна картина світу перебуває в полі зору багатьох наукових студій. Аналіз цього феномену дає підстави зрозуміти, що мовна картина – національно маркована й не так швидко змінюється, як, наприклад, наукова. Мовна картина світу – когнітивна система, що поєднує в собі не лише об'єктивний світ, але й усе, що існує у свідомості (моральні категорії, суб'єктивні оцінки тощо). Вона відображає сприйняття реальності носіями певної мови. Отже, це сукупність знань, зафіксована в лексиці, фразеології, граматичі [1, с. 96].

Кордони – це не лише адміністративні межі, а й культурно-історичний феномен. Сучасна українська прикордонна термінологія сформувалася під впливом історичних, культурних, політичних, соціальних та мовних чинників, що й зумовлює її унікальність. Саме тому терміни Державної прикордонної служби України є одним зі значущих аспектів впливу національно-мовної картини світу.

Важливим процесом формування спеціалізованої лексики, що буде відображати розвиток науки, державного управління тощо, є термінологізація – поповнення термінологічної лексики шляхом вторинної номінації. У прикордонній сфері цей процес відбувається декількома напрямками: за допомогою адаптації загальноновживаних слів до вузькоспеціального значення, наприклад, *кордон* у загальному розумінні позначає межу між те-

риторіями, у вузькому розумінні термін *кордон* – лінія, що забезпечує спільність території цієї держави, приналежність усіх її суб'єктів до єдиного територіального, соціально-політичного, економічного, інформаційного, правового, оборонного простору [2, с. 60]; запозичення термінів з інших мов (*реадмісія* – з англ. readmit, *демаркація* – з фр. démarcation тощо) та утворення нових понять за допомогою словотворчих механізмів української мови (*прикордоння*, *Гарт-1*, *вартівий шлагбаум* тощо).

Значний вплив на формування прикордонних термінів має когнітивний аспект. Так, наприклад, у мовній картині світу українців кордон асоціюється з поняттям захисту, суверенітету та контролю, що знаходить відображення у концептуальних таких моделях: *недоторканність кордону*, *орган охорони державного кордону*, *прикордонний режим*, *контроль першої лінії* тощо.

В українській мові існують прикордонні терміни, які відображають різні історичні етапи становлення кордонів. Наприклад, термін *застава* функціює ще з часів Київської Русі, проте має відображення й у сучасній прикордонній терміносистемі: «До складу прикордонного загону можуть входити прикордонні комендатури, відділи прикордонної служби, прикордонні застави, контрольно-пропускні пункти» [3].

З огляду на те, що Україна веде активну політику інтеграції до Європейського Союзу та світової спільноти, прикордонна термінологія зазнає впливу глобалізації. Впровадження міжнародних стандартів вимагає адаптації термінів, що запозичені з інших мов, наприклад, *безвізовий режим* (visa-free regime), *Шенгенська зона* (Schengen Area), *програми транскордонного співробітництва* (CBC – Cross Border Cooperation) тощо.

Тривале перебування України на межі різних імперій та політичних блоків вплинуло на появу таких термінів: *буферна зона*, *контрольний пункт в'їзду-виїзду*, *демаркаційна лінія* тощо. Після здобуття незалежності України широкого вживання набувають терміни *прикордонний режим* (система правил і заходів, що застосовуються на кордоні для контролю руху осіб і товарів), *митний контроль* (перевірки вантажів, багажу та документів на митницях) тощо. Це зумовлено тим, що в умовах конфліктів та нових загроз може виникнути потреба чіткого контролю кордону, до якої будуть входити спеціальні режими, пропускні пункти та перевірки.

Варто також звернути увагу на те, що українська прикордонна термінологія збагачена метафоричними конструкціями, що базуються на асоціативному мисленні, історичних подіях, культурному досвіді народу, на-

приклад, «зелений коридор» (спрощений митний контроль), «сіра зона» (територія з невизначеним статусом), «червоний коридор» (смуга руху, яка призначена для переміщення товарів, що підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню та митному оформленню) [4]. Ці метафори відображають особливості сприйняття простору, кордонів крізь призму мовної картини світу, роблячи складні адміністративні та політичні поняття більш доступними для розуміння.

Отже, ноціонально-мовна картина світу має безпосередній вплив на розвиток терміносистеми Державної прикордонної служби України. Дослідження цього явища доводять, що українська прикордонна термінологія – це динамічна система, яка відображає історичний, культурний та політичний досвід українського суспільства. Історичні події, міжнародні контакти й правові норми сприяють формуванню сучасної прикордонної термінології, до якої входять давні лексеми, запозичення та метафоричні вирази.

Література

1. Загнітко А. Теорія сучасних лінгвістичних учень: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 528 с.
2. Купрієнко Д., Дем'янюк Ю., Діденко О. Державна територія і державний кордон: навч. посіб. Хмельницький: Видавництво НА ДПСУ, 2014. 256 с.
3. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV: станом на 2 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15/ed20240502#Text> (дата звернення: 21.02.2025).
4. Сойко О. В. Прикордонний контроль: vademecum 2. Одеса: Видавництво «Айс Принт», 2024. 468 с.

Анна Максимова
(м. Дніпро)

МІЖКУЛЬТУРНА ВАРІАТИВНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ: КОГНІТИВНИЙ ТА ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Фразеологізми є важливим елементом мовної картини світу, відображаючи культурні традиції, історичний досвід і ментальні моделі носіїв мови. Вони формуються та трансформуються під впливом соціальних змін, міжкультурної комунікації та глобалізаційних процесів. У ХХІ столітті американська англійська зазнала значних змін через розвиток цифрових технологій, соціальних мереж та посилення міжкультурних контак-